כ [ב]צָרִיךְ לְדַקְדֵּק בַּחֲסֵרוֹת וִיתֵרוֹת, שֶׁאִם (ק) חָסֵר *אוֹ יָתֵר (קא) אוֹת אַחַת פְּסוּלִים, וְנִמְצְאוּ הַמְּנִיחִים אוֹתָם מְבָרְכִים בְּכָל יוֹם בְּרָכָה לְבַטָּלָה, וְגַם שְׁרוּיִ בְּכָל יוֹם בְּלֹא מִצְוַת תְּפִלִּין, וְנִמְצָא עֹנֶשׁ הַסּוֹפֵר (קב) מְרֻבֶּה. לָכֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת מְאֹד יְרֵא שָׁמַיִם (קג) וְחָרֵד לִדְבַר הַשֵּׁם הַמִּתְעַסֵּק בִּכְתִיבַת תְּפִלִּין וְתִקּוּנָן: **כא** [ג]כָּל פָּרָשָׁה אַחַר שֶׁיִּכְתְּבֶנָּה (קד) יִקְרָאֶנָּה הֵיטֵב בְּכַוָּנָה וְדִקְדּוּק פַּעֲמַיִם וְשָׁלֹשׁ, וְיַחֲזֹר וְיִקְרָאֶנָּה קֹדֶם שֶׁיִּתְּנֶנָּה בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְחַלֵּף פָּרָשָׁה בְּפָרָשָׁה: **כב** [ד]טוֹב לְנַסּוֹת הַקֻּלְמוֹס (קה) קֹדֶם שֶׁיַּתְחִיל לִכְתֹּב הַפָּרָשָׁה, שֶׁלֹּא יְהֵא עָלָיו דְּיוֹ יוֹתֵר מִדַּי וְיַפְסִיד. וְכֵן יִזָּהֵר קֹדֶם שֶׁיִּכְתֹּב כָּל שֵׁם לִקְרוֹת כָּל (קו) מַה שֶּׁכָּתַב, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לִידֵי גְּנִיזָה (קז) עַל יָדוֹ: **כג** [ה]אִם מָצָא שֶׁחִסֵּר אוֹת אַחַת *אֵין לוֹ (קח) תַּקָּנָה, שֶׁאִם־כֵּן הָיוּ כְּתוּבִין שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן וּפְסוּלִין מִשּׁוּם דִּכְתִיב 'וְהָיוּ' (קט) בַּהֲוָיָתָן יְהוּ. *וְאִם יָתֵר (קי) אוֹת אַחַת, יֵשׁ לוֹ תַּקָּנָה עַל־יְדֵי (קיא) שֶׁיִּגְרֹר אוֹתָהּ אִם הִיא בְּסוֹף תֵּבָה אוֹ בִתְחִלָּתָהּ, [ו]אֲבָל אִם הִיא בְּאֶמְצַע תֵּבָה לֹא, מִשּׁוּם דִּכְשֶׁיִּגְרֹר יִהְיֶה (קיב) נִרְאֶה כִּשְׁתֵּי (לה) [לה] תֵבוֹת: **כד** [ז]מֻתָּר לִכְתֹּב עַל

בְּאֵר הַגּוֹלָה

ב הָרֹא"שׁ בְּסֵדֶר תִּקּוּן תְּפִלִּין וּכְתִיבָתָן **ג** הָרִ"י אַכְסַנְדְּרָנִי **ד** שָׁם **ה** טוּר בְּשֵׁם מְכִילְתִּין וְהָרַמְבַּ"ם פֶּרֶק א מֵהִלְכוֹת תְּפִלִּין וְהָרִ"י אַכְסַנְדְּרָנִי וְסֵפֶר אָרְחוֹת־חַיִּים **ו** הָרִ"י אַכְסַנְדְּרָנִי **ז** הָרַמְבַּ"ם וְסֵפֶר אָרְחוֹת־חַיִּים בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יוֹנָה

שַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה

[לה] **תֵּבוֹת**. עבה"ט. וְעַיֵּן בִּדְבַר־שְׁמוּאֵל סִימָן שנד שֶׁהֵבִיא דִּבְרֵי הַבּ"י וּמַהֲרִיא"ס וּמְבֹאָר בִּדְבָרָיו בְּמִלַּת לַאֲבוֹתֶיךָ אִם בָּא לִמְחֹק הַוָּא"ו הַמְיֻתֶּרֶת אֶפְשָׁר שֶׁצָּרִיךְ לִמְחֹק [צ"ל

בַּאֵר הֵיטֵב

(לה) **תֵּבוֹת**. כָּתַב הַבּ"י בְּשֵׁם הָרִיא"ס דִּלְפְעָמִים תִּקּוּן מַהֲנֵי לְיָתֵר אוֹת, כְּגוֹן לַאֲבוֹתֶיךָ מָלֵא בְּוָי"ו, שֶׁאַחַר שֶׁיִּגְרֹר הַוָּי"ו יִמְשֹׁךְ הַב' שֶׁלְּפָנֶיהָ בְּאֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה

בֵּאוּר הֲלָכָה

* **אוֹ יָתֵר אוֹת אַחַת.** וְאִם אוֹת הַיָּתֵר לֹא הָיָה מְחֻבָּר לְשׁוּם תֵּבָה רַק שֶׁעָמַד בֵּין תֵּבָה לְתֵבָה אוֹ בֵּין הַשִּׁיטִין, אִם נִפְסַל הַתְּפִלִּין מִשּׁוּם זֶה149), עַיֵּן בְּנוֹדָע בִּיהוּדָה חֵלֶק יוֹרֶה־דֵעָה ח"א בְּסִימָן עד שֶׁמְּפַקְפֵּק בָּזֶה, וְהַשַּׁעֲרֵי־אֶפְרַיִם בְּשַׁעַר ה בְּפִתְחֵי־שְׁעָרִים חוֹלֵק עָלָיו וּמַסְכִּים עִם רַשַׁ"ל שֶׁמַּחְמִיר בָּזֶה: * **אֵין לוֹ תַקָּנָה.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה "דְּאִי לָאו הָכֵי יִגְרֹד" וְכוּ', רוֹצֶה לוֹמַר דְּמִתְּחִלָּה יִגְרֹד וְאַחַר־כָּךְ יִכְתֹּב מַה שֶּׁחָסֵר מִמֶּנּוּ וּלְהַלָּן, דְּאִי לָאו הָכֵי צָרִיךְ עִיּוּן כֵּיוָן דִּבְעֵת הַכְּתִיבָה לֹא נִכְתַּב כְּסִדְרָן*): * **וְאִם יָתֵר וְכוּ'.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּשֵׁם הַפְּרִי־מְגָדִים לְעִנְיַן תֵּבָה כְּפוּלָה, דִּלְפְעָמִים טוֹב יוֹתֵר לִמְחֹק הָרִאשׁוֹנָה כְּדֵי לָחֹשׁ אַף לְדַעַת רַבֵּנוּ תָּם, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן שָׁם עוֹד בְּמִשְׁבְּצוֹת־זָהָב סָעִיף־קָטָן כ

*) שׁוּב רָאִיתִי שֶׁזֶּה אֵינוֹ, וּרְאָיָה מִקְּרִיאַת שְׁמַע לְקַמָּן בְּסִימָן סד סָעִיף א בְּבֵאוּר הֲלָכָה דִּבּוּר הַמַּתְחִיל בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, עַיֵּן שָׁם153):

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הָאַחֲרוֹנִים: **כ (ק) חָסֵר אוֹ יָתֵר.** אֲפִלּוּ אִם הַתֵּבָה לֹא נִשְׁתַּנָּה לִקְרִיאָתָהּ בָּזֶה, כְּגוֹן בְּמָלֵא וְחָסֵר וּכְדִלְקַמָּן: **(קא) אוֹת אַחַת.** וַאֲפִלּוּ אִם קוֹצוֹ שֶׁל יוּ"ד חָסֵר מְעַכֵּב, כְּדְאִיתָא מְנָחוֹת כט א': **(קב) מְרֻבֶּה.** מִלְּבַד עֲוֹן גֶּזֶל הֶחָמוּר: **(קג) וְחָרֵד לִדְבַר הַשֵּׁם.** רָאִיתִי לְהַעְתִּיק פֹּה לְשׁוֹן הַלְּבוּשׁ הַצָּרִיךְ מְאֹד לְעִנְיָנֵנוּ, דְּזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְלֹא כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין עַכְשָׁו כַּמָּה סוֹפְרִים שֶׁמַּנִּיחִין נְעָרִים הַמִּתְלַמְּדִין לִכְתֹּב תְּפִלִּין כְּדֵי שֶׁיַּרְגִּילוּם בַּכְּתָב, וְאַחַר־כָּךְ רוֹאֶה הַסּוֹפֵר אִם נִכְתְּבוּ כְּהִלְכָתָן בַּחֲסֵרוֹתָן וִיתֵרוֹתָן וְסַגֵּי לֵהּ בְּהָכֵי, וְאַחַר־כָּךְ מַנִּיחִין אוֹתָן בַּבָּתִּים וּמוֹכְרִין אוֹתָם, וּמְחַשְּׁבִין לָהֶם הַסּוֹפְרִים אוֹתָן הַמָּעוֹת בִּשְׂכַר הַלִּמּוּד לְהַנַּעַר, וּמַרְאִים לָהֶם פְּנֵי הֶתֵּר לוֹמַר: הֲרֵי אָנוּ בָּזֶה כְּגוֹמְלֵי חֲסָדִים עִם הַנְּעָרִים הָעֲנִיִּים לְלַמֵּד לָהֶם מְלֶאכֶת הַכְּתִיבָה בְּחִנָּם וְהִיא מְלֶאכֶת הַשֵּׁם! אֲבָל אֲנִי אוֹמֵר יָצָא שְׂכָרָם בְּהֶפְסֵדָם, וְאַדְּרַבָּה, לֹא טוֹב הֵמָּה עוֹשִׂים בְּעַמָּם, כִּי הַנַּעַר נַעַר וְאֵין יוֹדֵעַ בֵּין יְמִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ147), וְאֵין לוֹ שׁוּם כַּוָּנָה בָּעוֹלָם, רַק הֵם כְּמִתְעַסְּקִים בִּכְתִיבָה לְיִפּוּת הַכְּתָב וְלֹא לְשׁוּם קְדֻשָּׁה וְשׁוּם כַּוָּנַת מִצְוָה בָּעוֹלָם, וַהֲרֵי עֹנֶשׁ הַסּוֹפֵר מְרֻבֶּה מְאֹד, שֶׁמַּכְשִׁיל אֶת הַבְּרִיּוֹת שֶׁמְּנִיחִין אוֹתָן הַתְּפִלִּין הַפְּסוּלִין [וּכְדִלְעֵיל בְּסָעִיף יט]; וְלֹא עוֹד, כְּדֵי לְהַשְׁבִּיחַ אֶת מִקָּחוֹ יֹאמַר הַסּוֹפֵר לַכֹּל: אֲנִי כְּתַבְתִּים וּבְכַוָּנָה כְּתַבְתִּים וְכוּ'148). וְכָל הָעוֹשִׂין כֵּן בְּוַדַּאי עֲתִידִין לִתֵּן אֶת הַדִּין וּלְקַבֵּל עֳנָשִׁין הַרְבֵּה מְאֹד, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר "אָרוּר עֹשֶׂה מְלֶאכֶת ה' רְמִיָּה". עַל־כֵּן יִזָּהֵר כָּל סוֹפֵר וְיִתְרַחֵק מִזֶּה וְטוֹב לוֹ, דִּלְשְׁמָן הָאָמוּר אֵצֶל תְּפִלִּין אֵין הַכַּוָּנָה לְשֵׁם בַּעַל הַתְּפִלִּין, כְּמוֹ גַּבֵּי גֵט דְּצָרִיךְ לְשֵׁם הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה, רַק לְשֵׁם קְדֻשַּׁת תְּפִלִּין, עַיֵּן שָׁם, וְסִיֵּם עַל זֶה: וּמִן הָרָאוּי לְמִי שֶׁיֵּשׁ כֹּחַ בְּיָדוֹ לְמַנּוֹת כּוֹתְבֵי תְּפִלִּין מֻהְגָּנִים אַנְשֵׁי אֱמֶת שׂוֹנְאֵי בֶצַע בַּעֲלֵי תוֹרָה יִרְאֵי אֱלֹקִים וַחֲרֵדִים עַל דְּבָרוֹ בְּכָל עִיר, כְּמוֹ שֶׁמְּמַנִּים שׁוֹחֲטִים וּבוֹדְקִים, שֶׁלֹּא יַאֲמִינוּ לְכָל הַסּוֹפְרִים, שֶׁאֵין כַּוָּנָתָם אֶלָּא לְהַרְוִיחַ מָמוֹן עַל־יְדֵי כְּתִיבָה וְתִקּוּן יָפֶה בַּעֲשִׂיַּת הַתְּפִלִּין; וְאַף כִּי גַם כַּוָּנָה זוֹ טוֹבָה הָיְתָה לְיִפּוּת הַמִּצְוָה בְּנוֹיָהּ, זֶה דַוְקָא אִם הָיָה לָהֶם כַּוָּנָה קְדוֹשָׁה גַּם־כֵּן, אֲבָל בָּזֶה אֵינָם נִזְהָרִים, וְדַי בָּזֶה. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ הַטָּהוֹר. וְכָתַב בְּסֵפֶר בָּרוּךְ שֶׁאָמַר: יִכְתֹּב אוֹתִיּוֹת טוֹבִים וּתְמִימוֹת וְלֹא שְׁבוּרוֹת, וּבְמִתּוּן וּבְכַוָּנָה גְּדוֹלָה, וְלֹא יְמַהֵר אָדָם בִּכְתִיבָתָהּ כְּדֵי לְהַרְוִיחַ מָמוֹן הַרְבֵּה, כִּי אוֹתוֹ רֶוַח יֵלֵךְ לְאִבּוּד וּלְדֵרָאוֹן וְיַפְסִיד נִשְׁמָתוֹ כִּי הוּא מַחֲטִיא אֶת הָרַבִּים; וְכָל מִי שֶׁכּוֹתֵב תְּפִלִּין טוֹבִים וּכְשֵׁרִים כְּפִי יְכָלְתּוֹ, שְׂכָרוֹ כָּפוּל וּמְכֻפָּל וְנִצּוֹל מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם. וְכָתַב בְּסֵפֶר חֲסִידִים סִימָן פה: "וְצִדְקָתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד", זֶה הַמְזַכֶּה רַבִּים, כְּגוֹן הַמְלַמֵּד לְיִרְאֵי הַשֵּׁם תִּקּוּן תְּפִלִּין לְתַקֵּן לַאֲחֵרִים. וְעַיֵּן בְּסִימָן לט, מָתַי אָדָם רָאוּי לִכְתֹּב תְּפִלִּין: **כא (קד) יִקְרָאֶנָּה הֵיטֵב**150). שֶׁאִם יִמְצָא אֵיזֶה אוֹת חָסֵר בְּאֵיזֶה פָּרָשָׁה, לֹא הִיא לְבַדָּהּ נִפְסְלָה אֶלָּא גַּם כָּל מַה שֶּׁאַחֲרֶיהָ, מִשּׁוּם שֶׁיִּהְיוּ שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, וּכְדִלְעֵיל בְּרֵישׁ הַסִּימָן: **כב (קה) קֹדֶם שֶׁיַּתְחִיל.** אֵינוֹ רוֹצֶה לוֹמַר בִּתְחִלַּת הַפָּרָשָׁה דַּוְקָא, אֶלָּא (קה) קֹדֶם שֶׁיַּתְחִיל לִכְתֹּב בְּהַפָּרָשָׁה: **(קו) מַה שֶּׁכָּתַב.** בְּאוֹתָהּ (קו) פָּרָשָׁה, וְלֹא הַשֶּׁלְּפָנֶיהָ: **(קז) עַל יָדוֹ.** וּכְשֶׁטּוֹבֵל הַקֻּלְמוֹס לִכְתֹּב בּוֹ אֶת הַשֵּׁם (קז) לֹא יַתְחִיל לִכְתֹּב אוֹתוֹ מִיָּד, שֶׁלֹּא יַפְסִידֶנּוּ בְּרִבּוּי דְּיוֹ, אוֹ אוּלַי יֵשׁ עָלָיו שֵׂעָר וְלֹא יֵצֵא הַכְּתָב מְיֻשָּׁר, וְגַם מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ (קח) לְקַדֵּשׁ הַדְּיוֹ שֶׁעַל הַקֻּלְמוֹס טֶרֶם שֶׁיִּכְתֹּב הַשֵּׁם, לָכֵן יָכוֹן לְהַנִּיחַ אוֹת אַחַת מִלִּכְתֹּב קֹדֶם הַשֵּׁם וּבְאוֹתוֹ אוֹת יַתְחִיל לִכְתֹּב151); וְאִם לֹא עָשָׂה כֵּן, יְחַפֵּשׂ אַחֵר אוֹת אוֹ תָּג שֶׁצְּרִיכָה דְּיוֹ וִימַלְאֶנָּה וְכוֹתֵב אֶת הַשֵּׁם. וְאִם צָרִיךְ דְּיוֹ קֹדֶם שֶׁיִּגְמֹר הַשֵּׁם, אָז יִטְבֹּל בָּאוֹתִיּוֹת שֶׁלִּפְנֵי הַשֵּׁם שֶׁהֵם לַחִים עֲדַיִן וְיִגְמֹר הַשֵּׁם, אֲבָל לֹא יִטְבֹּל בְּאוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם עַצְמָן; (קט) וְיֵשׁ מְקִלִּין לִטְבֹּל בְּאוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם עַצְמָן, דִּבְזוּי לֵיכָּא כֵּיוָן שֶׁהוּא כְּדֵי לְהַשְׁלִים בּוֹ אֶת הַשֵּׁם. וְאִם הָאוֹתִיּוֹת שֶׁלְּפָנָיו אֵינָם לַחִין, אֲזַי יִטְבֹּל מֵחָדָשׁ וִיחַפֵּשׂ אַחֵר אוֹת אוֹ תָּג שֶׁצְּרִיכִין דְּיוֹ וְכַנַּ"ל. וְכָל זֶה הוּא לְמִצְוָה וְלֹא לְעִכּוּבָא בְּדִיעֲבַד: **כג (קח) תַּקָּנָה.** בְּהַשְׁלָמָה. וּמִיהוּ שֶׁמִּכָּאן עַד סוֹף הַפָּרָשָׁה יֵשׁ שֵׁמוֹת שֶׁאֵינָם נִמְחָקִין, דְּאִי לָאו הָכֵי יִגְרֹד עַד סוֹפָהּ: **(קט) בַּהֲוָיָתָן יְהוּ.** פֵּרוּשׁ, כַּסֵּדֶר שֶׁנִּכְתָּבוֹת בַּתּוֹרָה יִהְיוּ כְּתוּבִין: **(קי) אוֹת אַחַת.** וְאִם כָּתַב (קי) תֵּבָה יְתֵרָה, יִגְרְרֶנָּה וְיוּכַל לְהַנִּיחַ הַמָּקוֹם חָלָק [אִם אֵין לוֹ אוֹתִיּוֹת מֵהַתֵּבוֹת שֶׁלְּפָנֶיהָ שֶׁיִּהְיֶה יוּכַל לְהַמְשִׁיכָן בִּמְקוֹם הַהוּא], וְאֵין (קיא) הֶחָלָק פּוֹסֵל כֹּל שֶׁאֵין בִּמְקוֹמוֹ כְּשִׁעוּר הָרֶוַח שֶׁבֵּין פָּרָשָׁה לְפָרָשָׁה שֶׁהוּא כְּדֵי ט' אוֹתִיּוֹת. וְלִפְעָמִים יֵשׁ תַּקָּנָה אֲפִלּוּ בָּזֶה, כְּגוֹן שֶׁיָּכוֹל לְהַמְשִׁיךְ הָאוֹת מִן הַתֵּבָה שֶׁלְּפָנֶיהָ כְּדֵי לְמַעֵט מֵחֲמַת הָרֶוַח שֶׁל ט' אוֹתִיּוֹת. וְיוֹתֵר מִזֶּה, דִּבְאֹפֶן זֶה שֶׁיִּפָּסֵל הַתְּפִלִּין מֵחֲמַת הָרֶוַח, אָז אֲפִלּוּ אִם בְּסִיּוּם הַתֵּבָה שֶׁלְּפָנֶיהָ (קיב) יֵשׁ שָׁם הֵ"א אוֹ קוּ"ף, יוּכַל לְהַמְשִׁיךְ גַּגָּן כְּדֵי לְמַעֵט הָרֶוַח, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁעַל־יְדֵי הַהַמְשָׁכָה לֹא יִהְיֶה הָרֶגֶל שֶׁל הַהֵ"א וְהַקּוּ"ף בְּסוֹפָהּ, אֵין קְפֵידָא בְּדִיעֲבַד152). וְכָתַב הַפְּרִי־מְגָדִים דְּבְתֵבָה כְּפוּלָה טוֹב יוֹתֵר לִמְחֹק הַשְּׁנִיָּה, דְּתֵבָה הָרִאשׁוֹנָה כַּדִּין נִכְתַּב. וְאִם קֹדֶם הָרִאשׁוֹנָה יֵשׁ אוֹת שֶׁיָּכוֹל לְמָשְׁכוֹ, טוֹב יוֹתֵר שֶׁיִּמְחַק תֵּבָה הָרִאשׁוֹנָה כְּדֵי לָחֹשׁ אַף לְדַעַת רַבֵּנוּ תָּם דְּשִׁעוּר פָּרָשָׁה הוּא ג' אוֹתִיּוֹת: **(קיא) שֶׁיִּגְרֹר.** וְלֹא מִפְּסַל הַפָּרָשָׁה מִשּׁוּם חַק תּוֹכוֹת, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּגוּף הַתֵּבוֹת וְהָאוֹתִיּוֹת: **(קיב) נִרְאֶה כִּשְׁתֵּי תֵבוֹת.** וּפְעָמִים שֶׁתִּקּוּן מוֹעִיל עַל־יְדֵי שֶׁיִּגְרְרֶנָּה וְיִמְשֹׁךְ

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(קה) אֵלִיָּה רַבָּה וְלֶחֶם־חֲמוּדוֹת: (קו) אֵלִיָּה רַבָּה: (קז) יוֹרֶה־דֵעָה רעו סָעִיף ד: (קח) בָּרוּךְ שֶׁאָמַר: (קט) שַׁ"ךְ יוֹרֶה־דֵעָה רעד הוּבָא בִּפְרִי־מְגָדִים: (קי) מָגֵן־אַבְרָהָם: (קיא) מָגֵן־אַבְרָהָם: (קיב) מָגֵן־אַבְרָהָם:

הִלְכוֹת תְּפִלִּין סִימָן לב

ביאורים ומוספים

[משנ״ב ס״ק קיב]

״לַאֲבוֹתֶיךָ״ שֶׁכָּתַב מָלֵא וָי״ו אַחַר הַבֵּי״ת, יִגְרְרֶנָּה וְיִמְשֹׁךְ הַבֵּי״ת שֶׁלְּפָנֶיהָ שֶׁתְּמַלֵּא מְקוֹמָהּ154).

154) ואינה פסולה משום דין ׳שלא כסדרן׳, מן הטעם שכתב הביה״ל לקמן (סי׳ לט ס״ב ד״ה בכל) שזה אינו בכלל כתיבה [ולכן כתב שם שאם נעשה הדבר על ידי הפסולים לכתיבה הרי הוא כשר בדיעבד]. אמנם, צריך להיזהר שלא תתקלקל צורת הבי״ת בעת התיקון, שאם לא כן שוב תיפסל מדין ׳שלא כסדרן׳. על כן כתב הלשכת הסופר (סי׳ ט ס״ק ה) בשם המלאכת שמים (סי׳ ח ס״ו), שיש לעשות את ההוספה מעט מעט, דהיינו קצת למעלה בגג וקצת לְמטה במושב, עד שימשכנה כולה.

[משנ״ב שם]

וְאֵין תַּקָּנָה אֶלָּא־אִם־כֵּן יָכוֹל לְמַלֹּאת מְקוֹמוֹ עַל־יְדֵי שֶׁיְּעַבֶּה קְצָת הָאוֹת שֶׁלְּפָנֶיהָ וְשֶׁלְּאַחֲרֶיהָ155).

155) וכתב הקסת הסופר (סי׳ ט לשכת הסופר ס״ק ז) בשם המלאכת שמים, שצריך להיזהר כשמעבה את האות רי״ש מאחוריה, שלא תידמה על ידי הוספת הדיו לדל״ת אפילו רגע אחד, שאם לא כן תיפסל האות מיד, ולא יועיל לתקנה משום שהוא ׳שלא כסדרן׳.

[משנ״ב שם]

וּמִכָּל מָקוֹם לְכַתְּחִלָּה אֵין נָכוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן לְהַבְלִיעַ אוֹת בְּתוֹךְ אוֹת, כִּי יֵשׁ מַחְמִירִין בָּזֶה156).

156) זו דעת הכנסת הגדולה (הובא במג״א ס״ק לג) שאם מובלעת אות בחברתה, כגון שהאות נכנסת לתוך אויר הגימ״ל או הנו״ן, הרי היא פסולה, ולהלכה נקט המשנ״ב כאן שבדיעבד אין לפסול. והלבושי שרד והפמ״ג כתבו שאין להביא ראיה לדין הכנסת הגדולה ממה שמבואר בשו״ע לקמן (סכ״ח) שיש להיזהר שלא יכנס ראש הלמ״ד לאויר הה״א או החי״ת, משום שיש לומר שדוקא בהן שיש לאות תוך ממש, הדין כך, מה שאין כן בשאר האותיות שאין להן תוך ממש, יש לומר שאפילו לכתחילה אין בזה קפידא, וכל שכן שאין לפסול בדיעבד.

[משנ״ב ס״ק קיד]

עַל־כָּל־פָּנִים מַהֲנֵי זֶה, דְּנִשְׁאַר עָלָיו עִקַּר צוּרָתוֹ לְעִנְיַן שֶׁיְּהֵא מֻתָּר לְתַקְּנוֹ וְלֹא יִקָּרֵא שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן157).

157) ואף שאות זו פסולה ולכאורה אינה נחשבת כאות כלל, ואיך תיחשב כאילו היא כבר כתובה לגבי דין כסדרן [וכן העיר החכמת שלמה כאן], כתב החזו״א (או״ח סי׳ ח ס״ק ז) שיש שם אות עליה, אלא שחסר בדין ׳כתיבה תמה׳ שלה, ולגבי דין כסדרן די בכך שהענין יהיה כתוב כסדרן, אף על פי שלא נכתב בכשרות בכתיבה תמה.

מְקוֹם (לו) [לו] (קיג) הַגֶּרֶר וְעַל מְקוֹם הַמְּחָק אֲפִלּוּ אַזְכָּרָה. [ח] וְלֹא יִמְחֹק בְּעוֹדוֹ לַח אֶלָּא יְיַבְּשֶׁנּוּ יָפֶה, כִּי אָז יִגָּרֵר בְּקַל וְלֹא יִשָּׁאֵר לוֹ שׁוּם רֹשֶׁם: **כה** (קיד) [ט] כָּל אוֹת שֶׁהִיא כְתוּבָה שֶׁלֹּא כְּתִקְנָהּ (קטו) **וְאֵין צוּרָתָהּ** (לז) **עָלֶיהָ**, כְּגוֹן נָגַע (קטז) **רֶגֶל הָאָלֶ״ף** (לח) [לח] **בְּגַג הָאָלֶ״ף** אוֹ פְּנֵי הָאָלֶ״ף בַּפָּנִים בַּגַּג שֶׁתַּחְתֶּיהָ, אוֹ

בְּאֵר הַגּוֹלָה

ח הר״י אַכְּסַנְדְּרָנִי
ט הַגָּהוֹת מַיְמוֹן פֶּרֶק א וּפֶרֶק ב וּמַהֲרִי״ק בְּשֹׁרֶשׁ סט וּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן מח וְהר״י אַכְּסַנְדְּרָנִי

בַּאֵר הֵיטֵב

מִמַּלֵּא הַחֵלֶק שֶׁל מְקוֹם הַגֶּרֶר, אֲבָל בְּצ׳ נִסְתַּפֵּק כְּגוֹן הוֹצִיאֲךָ שֶׁכְּתָבוֹ בְּיוּ״ד אוֹ מַצּוֹת מָלֵא בְּוָי״ו, וְאִם יִמְחַק הַיּוּ״ד אוֹ הַוָּי״ו יוּכַל אח״כ לְהַמְשִׁיךְ חֵלֶק הַתַּחְתּוֹן וְלֹא הָעֶלְיוֹן, אִי מַהֲנֵי אוֹ לֹא וְסָפֵק זֶה אִיתָא ג״כ בְּנוּ״ן כְּפוּפָה שֶׁיּוּכַל לִמְשֹׁךְ חֵלֶק הַתַּחְתּוֹן וְלֹא הָעֶלְיוֹן, אִי כָּשֵׁר אוֹ לֹא; וּמְסַיֵּם הַב״י וּמ״מ כֹּל שֶׁנִּרְאֵית כִּשְׁתֵּי תֵבוֹת פְּסוּלָה, וְכֵן כָּתַב הַלְּבוּשׁ שֶׁיֵּשׁ לְהַחְמִיר בָּזֶה. וְכָתַב הַמ״א דְּאִם בִּתְחִלַּת הַכְּתִיבָה מַמְשִׁיךְ רֶגֶל הַתַּחְתּוֹן שֶׁל הַנּוּ״ן וְהַצַּדִּ״י וְכוֹתֵב הָאוֹת הַסָּמוּךְ בְּתוֹכוֹ, כָּזֶה: **פָּנַי, אַרְצִי,** מֻתָּר, דַּהֲוֵי מַמָּשׁ כְּתִיבָה אַחַת, דְּלֹא כְּהָרַנַּ״ח ח״ב סי׳ עח, עַיֵּן כנה״ג וּבְיַד־אַהֲרֹן. וְאִם כָּתַב תֵּבָה יְתֵרָה יִמְחָקֶנָּה, וְאִם יִהְיֶה חָלָק ט׳ אוֹתִיּוֹת דִּכְשֶׁיִּגְרְרֶנָּה יִהְיֶה פָּרָשָׁה בְּמָקוֹם שֶׁאֵין פָּרָשָׁה, פָּסוּל, אֲבָל מֻתָּר לִמְשֹׁךְ הַהֵ״א אע״פ שֶׁלֹּא יְהֵא רֶגֶל בְּסוֹפוֹ, מ״א. מָצָא וָי״ו אוֹ יוּ״ד יְתֵרָה, יִגְרֹר אוֹתָהּ וִיעַבֶּה קְצָת הָאוֹת שֶׁלְּפָנֶיהָ אוֹ שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ, שֶׁאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם שִׁנּוּי אוֹת, עַיֵּן מ״א וּבְיַד־אַהֲרֹן (עַיֵּן בְּסֵפֶר אֵלִיָּה רַבָּה בָּעִנְיָנִים הָאֵלֶּה בְּשֵׁם כנה״ג וְשׁוּ״ת רַדְבַּ״ז): **(לו) הַגֶּרֶר.** הַגֶּרֶר מִקְרֵי כְּשֶׁגְּרָרוֹ יָבֵשׁ, וְהַמְּחָק מִקְרֵי שֶׁמְּחָקוֹ לַח: **(לז) עָלֶיהָ.** וּבְכָל הָנֵי אֲפִלּוּ תִּינוֹק יוּכַל לִקְרוֹתָם, פָּסוּל: **(לח) בְּגַג.** דְּאָז צָרִיךְ לְגָרְרָהּ כֻּלָּהּ כְּמ״ש סָעִיף יח:

שַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה

לִמְשֹׁךְ] בִּתְחִלָּה הַבֵּי״ת הַקּוֹדֶמֶת לָהּ הַגַּג וְהַתַּחְתִּית שֶׁתִּהְיֶה סְמוּכָה לְהַתָּי״ו וְהַוָּא״ו תָּבוֹא אֶל תּוֹכָהּ וְאָז יִמְחָקֶנָּה לְהַוָּא״ו, אֲבָל אִם יִמְחַק קֹדֶם מִיָּד יִפָּסֵל מִשּׁוּם שֶׁתֵּבַת לַאֲבוֹתֶיךָ יִהְיֶה חָלוּק וְנִרְאֶה כִּשְׁתֵּי תֵבוֹת וְשׁוּב לֹא יוֹעִיל מַה שֶּׁיַּמְשִׁיךְ אַחַר־כָּךְ, כֵּיוָן שֶׁהַפְּסוּל נִרְאֶה לְעֵין כֹּל יֵשׁ בְּתִקּוּן הַכְּתִיבָה וְתוֹסְפוֹת הַדְּיוֹ בְּהַמְשָׁכָה מִשּׁוּם כְּתִיבָה שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן. וּמ״ש הַבה״ט וְאִם יִהְיֶה (חָלוּק) [חָלָק], יֵשׁ קִצּוּר בְּהַעְתָּקַת דִּבְרֵי הַמג״א, וְע״ש שֶׁכַּוָּנָתוֹ דְּהֵיכִי שֶׁצָּרִיךְ לִגְרֹר תֵּבָה יְתֵרָה, אָז אִם כְּשֶׁיִּגְרֹר יִהְיֶה חָלָק ט׳ אוֹתִיּוֹת וְיִפָּסְלוּ הַתְּפִלִּין, וּכְדֵי שֶׁלֹּא לְפָסְלָם, אִם בְּסִיּוּם הַתֵּבָה שֶׁלְּפָנָיו יֵשׁ שָׁם הֵ״א אוֹ קוּ״ף יִמְשֹׁךְ הַגַּג שֶׁל הַהֵ״א אוֹ הַקּוּ״ף, וְאעפ״י שֶׁעַל־יְדֵי הַהַמְשָׁכָה [לֹא] יִהְיֶה הָרֶגֶל שֶׁל הַהֵ״א אוֹ הַקּוּ״ף בְּסוֹפָהּ, אֵין קְפִידָא בְּדִיעֲבַד, ע״ש. וּלְפִי מ״ש בְּשֵׁם הדב״ש, לִכְאוֹרָה גַּם בָּזֶה הָיָה צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ קֹדֶם שֶׁיִּגְרֹר, וְאִם־כֵּן צָרִיךְ לְהַמְשִׁיךְ לְמַעְלָה מִן הַתֵּבָה הַמְיֻתֶּרֶת בְּעוֹד הַתֵּבָה כְּתוּבָה, וְזֶה קִלְקוּל הָאוֹת הוּא. וְאֶפְשָׁר שֶׁבָּזֶה שֶׁאֵין הַפְּסוּל רַק מִשּׁוּם חָלָק ט׳ אוֹתִיּוֹת אֵין צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן וְיָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ אח״כ וְאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן. וְנִרְאֶה שֶׁיֵּשׁ לִגְרֹר תְּחִלָּה ב׳ אוֹ ג׳ אוֹתִיּוֹת מִן הַתֵּבָה הַמְיֻתֶּרֶת וּלְהַמְשִׁיךְ הַהֵ״א וְאַחַר־כָּךְ יִגְרֹר הַשְּׁאָר, וְא״כ לֹא הָיָה כָּאן פְּסוּל מֵעוֹלָם כְּלָל. וְעַיֵּן בְּשׁוּ״ת נ״ב שֶׁרָצָה לִלְמֹד לְעִנְיַן נוּנִי״ן הַמְנֻזָּרִין מֵהָא דְּנִמְצָא תֵבוֹת כְּפוּלוֹת בִּתְפִלִּין, וּמ״ש עָלָיו בְּשַׁעֲרֵי־אֶפְרַיִם שַׁעַר ה בְּפִתְחֵי־שְׁעָרִים שָׁם דְּבִתְפִלִּין אִי הָוֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן מַיְרֵי, אֲבָל וַדַּאי מ״מ צָרִיךְ לִמְחֹק וּלְהָסִיר הַתֵּבָה הַמְיֻתֶּרֶת מִשָּׁם ע״ש: **[לו] הַגֶּרֶר.** עבה״ט. וְעַיֵּן בִּדְבַר־שְׁמוּאֵל סִימָן קנד שֶׁכָּתַב שֶׁאֵין לִתְלוֹת תֵּבָה אַחַת בֵּין הַשִּׁיטִין בִּכְתִיבַת הַתְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת אַף בְּמָקוֹם שֶׁהַכְּתִיבָה כְּסִדְרָהּ בֵּין הַמֻּקְדֶּמֶת לִמְאֻחֶרֶת; חֲדָא, דְּגַם זֶה מִקְרֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן מֵחֲמַת שִׁנּוּי, וְגַם מִפְּנֵי שֶׁדַּרְכָּן כְּתִיבָתָן לִהְיוֹת דַּקָּה בְּלִי רֶוַח הַרְבֵּה בֵּין שִׁיטָה לְשִׁיטָה, לָכֵן אֵין תּוֹלִין, ע״ש שֶׁהֵבִיא מִתְּשׁוּבַת הָרַ״ן סִי׳ לט וְעַיֵּן בְּגִנַּת־וְרָדִים כְּלָל ב סִימָן ד בְּאֶמְצַע הַתְּשׁוּבָה, שֶׁאִם נִזְדַּמֵּן לְהַסּוֹפֵר שֶׁהַשִּׁיטָה דְּחוּקָה מֵהָכִיל הַתֵּבוֹת שֶׁשִּׁעֵר לָהּ, אֵין לְהַתִּיר שֶׁיִּתְלֶה תֵּבָה אַחַת לְמַעְלָה בֵּין הַשִּׁיטוֹת וְאַחַר־כָּךְ יֵרֵד לִכְתֹּב כְּסֵדֶר הַשִּׁיטָה, וְשָׁם כָּתַב דִּלְדַעַת רַשִׁ״י תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת חֲמִירֵי טְפֵי וַאֲפִלּוּ בִּתְלִיַּת אוֹת אַחַת מֶחֱזֵי כִּמְנֻמָּר ע״ש: **[לח] בְּגַג.** עבה״ט.

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הָאוֹת שֶׁלְּפָנֶיהָ שֶׁתְּמַלֵּא מְקוֹמָהּ, כְּגוֹן (קיג) ״לַאֲבוֹתֶיךָ״ שֶׁכָּתַב מָלֵא וָי״ו אַחַר הַבֵּי״ת, יִגְרְרֶנָּה וְיִמְשֹׁךְ הַבֵּי״ת שֶׁלְּפָנֶיהָ שֶׁתְּמַלֵּא מְקוֹמָהּ(154), וְכֵן אִם הַתִּקּוּן תָּלוּי בְּכָ״ף אוֹ דָּלֶ״ת אוֹ רֵי״שׁ שֶׁאֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיכָן מְעַט לְמַלֵּא מְקוֹם אוֹת הַיְתֵרָה שֶׁנִּגְרְרָה; אֲבָל אִם הָאוֹתִיּוֹת שֶׁאֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיכָן הֵן אַחַר הָאוֹת הַיְתֵרָה, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיכָן לַאֲחוֹרֵיהֶן עַד שֶׁיִּגְרֹר מֵהֶם תְּחִלָּה, כְּגוֹן ״שְׂאֹר״ שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה שֶׁכְּתָבָהּ מָלֵא, וָי״ו אַחַר הָאָלֶ״ף, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִמְשֹׁךְ הָרֵי״שׁ לְאַחֲרֶיהָ עַד שֶׁיִּגְרֹר רַגְלָהּ תְּחִלָּה וְנִמְצָא שֶׁבִּטֵּל צוּרָתָהּ, וּכְשֶׁמְּתַקְּנָהּ אַחַר־כָּךְ נִמְצָא כּוֹתֵב שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן, וְאֵין תַּקָּנָה אֶלָּא־אִם־כֵּן יָכוֹל לְמַלֹּאת מְקוֹמוֹ עַל־יְדֵי (קיד) שֶׁיְּעַבֶּה קְצָת הָאוֹת שֶׁלְּפָנֶיהָ וְשֶׁלְּאַחֲרֶיהָ(155) שֶׁאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם שִׁנּוּי הָאוֹת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁהָאוֹתִיּוֹת שֶׁאֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיכָן הֵן לִפְנֵי הָאוֹת הַיְתֵרָה, אֲזַי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיכָן הַרְבֵּה מִבְּלִי שֶׁיִּגְרַע מֵהֶם כְּלוּם. אַךְ יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק (קטו) בְּ״מַצֹּת״ הָרִאשׁוֹן שֶׁדִּינוֹ לִהְיוֹת חָסֵר, וּכְתָבוֹ מָלֵא וּמָחַק אַחַר־כָּךְ הַוָּי״ו, אִם מוֹעִיל אֲרִיכַת הַצַּדִּי״ק לְמַטָּה אַחַר־כָּךְ, אוֹ דִּלְמָא כָּל עוֹד שֶׁאֵינוֹ מַאֲרִיךְ הָאוֹת לְמַעְלָה נֶחְשָׁב כִּשְׁנֵי תֵבוֹת אַף־עַל־פִּי שֶׁסְּמוּכָה מִלְּמַטָּה; וְכֵן ״נֹתֵן״ שֶׁמִּשְׁפָּטוֹ לִהְיוֹת חָסֵר וְכֵן ״הוֹצִאֲךָ״, אִם כְּתָבוֹ מָלֵא בְּיוּ״ד בֵּין צַדִּי״ק לְאָלֶ״ף, בְּכָל אֵלּוּ יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק אִם יֵשׁ לָהֶם תִּקּוּן בְּהַאֲרִיךְ הָאוֹת שֶׁלְּפָנָיו לְמַטָּה; וּמִכָּל מָקוֹם כֹּל שֶׁנִּרְאֶה כְּב׳ תֵּבוֹת פְּסוּלָה. אֲבָל אִם בִּתְחִלַּת הַכְּתִיבָה מַמְשִׁיךְ (קטז) רֶגֶל הַתַּחְתּוֹן שֶׁל הַנּוּ״ן וְהַצַּדִּ״י וְכוֹתֵב הָאוֹת הַסְּמוּכָה לְתוֹכָהּ, כְּגוֹן ״פָּנַי״ אוֹ ״אַרְצִי״, כָּשֵׁר, כֵּיוָן דִּבְתֵבָה אַחַת נִכְתְּבוּ; וּמִכָּל מָקוֹם לְכַתְּחִלָּה אֵין נָכוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן לְהַבְלִיעַ אוֹת בְּתוֹךְ אוֹת, כִּי יֵשׁ מַחְמִירִין בָּזֶה(156): **כד** (קיג) **הַגֶּרֶר.** הַגֶּרֶר מִקְרֵי כְּשֶׁגְּרָרוֹ מִשֶּׁנִּתְיַבֵּשׁ, וְהַמְּחָק מִקְרֵי כְּשֶׁמְּחָקוֹ בְּעוֹדוֹ לַח, וּמַה שֶּׁכָּתַב ״וְלֹא יִמְחֹק״, עֵצָה טוֹבָה קָא מַשְׁמַע לָן. וְעַיֵּן בִּפְרִי־מְגָדִים שֶׁכָּתַב דְּאִם יִשָּׁאֵר שׁוּם רֹשֶׁם דְּיוֹ, אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד יֵשׁ חֲשָׁשׁ בָּזֶה, וַאֲפִלּוּ תֵּבָה בְּעָלְמָא דְּלֹא אַזְכָּרָה אָסוּר לִכְתֹּב עַל מָקוֹם זֶה: **כה** (קיד) **כָּל אוֹת וְכוּ׳.** סָעִיף זֶה יְבֹאַר בּוֹ דִּין ״שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן״, וְעִנְיָנָיו אֲרֻכִּין וְאֶכְלֹל בְּקִצָּרָה. בְּדִין זֶה יֵשׁ בּוֹ ג׳ פְּרָטִים: [א] אִם יֵשׁ קִלְקוּל בְּאֵיזֶה אוֹת, בֵּין שֶׁנַּעֲשָׂה זֶה בְּעֵת הַכְּתִיבָה אוֹ שֶׁנַּעֲשָׂה לְאַחַר הַכְּתִיבָה [פמ״ג בפתיחה], אִם נִרְאֶה לְעֵין כֹּל שֶׁאֵין צוּרָתוֹ עָלָיו, כְּגוֹן יוּ״ד שֶׁחָסַר לוֹ רַגְלוֹ הַיְמִינִי אוֹ שִׁי״ן שֶׁחָסַר לוֹ יוּ״ד אֶחָד, וְכֹל כִּי הַאי גַּוְנָא שֶׁחָסֵר בָּאוֹת אֵיזֶה דָּבָר עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אֵין תְּמוּנָתוֹ עָלָיו, אֲפִלּוּ אֵין נִדְמֶה מִשּׁוּם זֶה לְאוֹת אַחֵר, וְכָתַב לְפָנָיו, לֹא מַהֲנֵי לֵהּ שׁוּם תִּקּוּן; וַאֲפִלּוּ אִם אֵרַע שֶׁהַתִּינוֹק קְרָאוֹ לְאוֹת, אֲפִלּוּ הָכֵי פָּסוּל מִשּׁוּם שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן; וְכָל־שֶׁכֵּן אִם עַל־יְדֵי קִלְקוּלוֹ וְחֶסְרוֹנוֹ נִדְמֶה לְאוֹת אַחֵר, כְּגוֹן דָּלֶ״ת דּוֹמֶה לְרֵי״שׁ אוֹ בֵּי״ת דּוֹמֶה לְכָ״ף אוֹ חֵי״ת שֶׁבְּרֶגֶל שְׂמֹאלוֹ יֵשׁ הֶפְסֵק בֵּין הָרֶגֶל לְהַגַּג וְנִרְאֶה כְּהֵ״א, אוֹ צַדִּי״ק שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הֶפְסֵק בִּמְקוֹם נְגִיעַת הַיּוּ״ד לְעַצְמוּתוֹ וְנִרְאֶה לְעֵין כֹּל כְּיוּ״ד וְנוּ״ן, וְכֹל כְּהַאי גַּוְנָא, שֶׁאֵין מַשְׁגִּיחִין עַל הַתִּינוֹק וְלֹא מַהֲנֵי לֵהּ תִּקּוּן. [ב] אִם עַל־יְדֵי קִלְקוּלוֹ וְחֶסְרוֹנוֹ לֹא נִפְסַד מִצּוּרָתוֹ לְגַמְרֵי, כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ הֶפְסֵק דַּק (קיז) בְּאֵיזֶה אוֹת בְּאֶמְצָעוֹ וַעֲדַיִן עִקַּר צוּרָתוֹ עָלָיו, אוֹ כְּגוֹן שֶׁלֹּא הָיוּ הַיּוּדִי״ן שֶׁעַל הָאַלְפִי״ן וְהַשִּׁינִי״ן וְרַגְלֵי הַתָּוִי״ן נוֹגְעִים בְּגוּף הָאוֹת, אִם תִּינוֹק דְּלֹא חַכִּים וְלֹא טִפֵּשׁ מַכִּירָם, אַף דְּלֹא מִתְכַּשֵּׁר הָאוֹת עַל־יְדֵי־זֶה מִשּׁוּם דְּאֵין צוּרָתוֹ עָלָיו בִּשְׁלֵמוּת, עַל־כָּל־פָּנִים מַהֲנֵי זֶה, דְּנִשְׁאַר עָלָיו עִקַּר צוּרָתוֹ לְעִנְיַן שֶׁיְּהֵא מֻתָּר לְתַקְּנוֹ וְלֹא יִקָּרֵא שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן(157). וְיֵשׁ עוֹד אֹפֶן שְׁלִישִׁי, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁעִקַּר צוּרָתוֹ יֵשׁ עָלָיו וְתִינוֹק קוֹרְאוֹ לְאוֹת, אֲפִלּוּ הָכֵי לֹא מַהֲנֵי לֵהּ שׁוּם תִּקּוּן, כְּגוֹן אוֹת שֶׁנִּפְסַל בְּאֵיזֶה דָּבָר (קיח), שֶׁתִּקּוּנוֹ הוּא לִגְרֹר מִקְצָתוֹ וְלִכְתְּבוֹ מֵחָדָשׁ [כְּגוֹן רֶגֶל הַהֵ״א וְהַקּוּ״ף שֶׁנָּגְעוּ לְמַעְלָה אֲפִלּוּ נְגִיעָה דַּקָּה כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה, שֶׁתִּקּוּנוֹ הוּא לִגְרֹר כָּל הָרֶגֶל וְלִכְתְּבוֹ מֵחָדָשׁ, דְּלֹא מַהֲנֵי לֵהּ הַפְרָדָה בְּעָלְמָא מִשּׁוּם חַק תּוֹכוֹת, וְכֵן נָגַע רֶגֶל הָאָלֶ״ף בְּגַג הָאָלֶ״ף וּכְהַאי גַּוְנָא וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף יח], וְאֵרַע שֶׁקֹּדֶם תִּקּוּנוֹ כָּתַב לְפָנָיו — בָּזֶה לֹא יְצַיֵּר שׁוּם תִּקּוּן, דְּהָא צָרִיךְ לִגְרֹר כָּל מַה שֶּׁנִּכְתַּב בִּפְסוּל, וְאִם־כֵּן מַה שֶּׁמְּתַקְּנָהּ אַחַר־כָּךְ הָוֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן. וְעַתָּה נַתְחִיל לְבָאֵר בעזה״י אֶת הַסָּעִיף: כָּל אוֹת שֶׁהִיא כְּתוּבָה וְכוּ׳. וְהוּא הַדִּין אִם נִתְקַלְקְלָה (קיט) אַחַר־כָּךְ: **(קטו) וְאֵין צוּרָתָהּ עָלֶיהָ.** פֵּרוּשׁ, שֶׁנִּרְאֶה לְעֵין כֹּל שֶׁאֵין צוּרָתָהּ עָלֶיהָ כְּלָל. וְאַף דִּבְנָגְעָה רֶגֶל הָאָלֶ״ף בְּגַג הָאָלֶ״ף אוֹ פְּנֵי הָאָלֶ״ף בְּגַגּוֹ אוֹ רֶגֶל הֵ״א וְקוּ״ף הַנּוֹגְעִין לְמַעְלָה, נִכָּר עָלָיו עֲדַיִן עִקַּר צוּרַת הָאוֹת, וְתִינוֹק יִקְרָאֵהוּ לְאוֹת, אֲפִלּוּ הָכֵי כֵּיוָן שֶׁפְּסוּל זֶה אֵין תִּקּוּנוֹ כִּי אִם עַל־יְדֵי גְּרִירַת כָּל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה בִּפְסוּל, וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף יח, מִמֵּילָא נִתְבַּטֵּל צוּרָתוֹ לְגַמְרֵי, וְאִם יְתַקְּנָם אַחַר־כָּךְ הָוֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן: **(קטז) רֶגֶל הָאָלֶ״ף.**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(קיג) בֵּית־יוֹסֵף: (קיד) מָגֵן־אַבְרָהָם בְּשֵׁם הָרַדְבַּ״ז: (קטו) בֵּית־יוֹסֵף: (קטז) מָגֵן־אַבְרָהָם: (קיז) פְּרִי־מְגָדִים בְּאֵשֶׁל־אַבְרָהָם: (קיח) בֵּית־יוֹסֵף: (קיט) פְּרִי־מְגָדִים בִּפְתִיחָה:

שֶׁהָיָה רֶגֶל הַהֵ״א אוֹ רֶגֶל הַקּוּ״ף (קיז) נוֹגְעִים, אוֹ שֶׁהָיְתָה *אוֹת אַחַת חֲלוּקָה לִשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, כְּגוֹן (קיח) צַדִ״י שֶׁכָּתַב (לט) יוּ״ד נוּ״ן, אוֹ שִׁי״ן שֶׁכְּתָבָהּ (קיט) עַיִ״ן יוּ״ד, (קכ) אוֹ חֵי״ת שְׁנֵי זַיְנִי״ן, וְאַחַר שֶׁכָּתַב לְפָנָיו חָזַר וְתִקְּנָם הָוֵי שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן וּפְסוּלִין. אֲבָל לְהַפְרִיד הָאוֹתִיּוֹת הַדְּבוּקוֹת אַחַר שֶׁכָּתַב לִפְנֵיהֶם שַׁפִּיר דָּמֵי, דְּכֵיוָן שֶׁהָאוֹת צוּרָתָהּ עָלֶיהָ, כְּשֶׁמַּפְרִידָהּ מֵחֲבֶרְתָּהּ לֹא הָוֵי כְּכוֹתֵב. וְהוּא הַדִּין שֶׁאִם לֹא הָיוּ מִקְצָת (קכא) יוּדִי״ן שֶׁעַל הָאַלְפִי״ן וְהַשִּׁינִי״ן וְהָעַיְנִי״ן וְרַגְלֵי הַתָּוִי״ן נוֹגְעִין בְּגוּף הָאוֹת, (קכב) וְתִינוֹק דְּלֹא חַכִּים וְלֹא טִפֵּשׁ

בְּאֵר הֵיטֵב

(לט) **יו״ד נו״ן**. וְה״ה אִם לֹא עָשָׂה רֶגֶל הַיָּמִין שֶׁל יו״ד, אֲבָל אִם לֹא עָשָׂה לָהּ רֶגֶל שְׂמֹאל יָכוֹל לְתַקְּנָם, דְּשֵׁם יו״ד עָלֶיהָ, ב״י מ״א:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְהוּא הַדִּין כָּל הָנֵי דְּכָתַב רַמָ״א בְּהַגָּ״ה סוֹף סָעִיף יח הַנַּ״ל: **(קיז) נוֹגְעִים.** אֲפִלּוּ (קכ) נְגִיעָה דַּקָּה כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה: **(קיח) צַדִ״י שֶׁכָּתַב.** פֵּרוּשׁ (קכא) שֶׁחִלֵּק הַיּוּ״ד מֵהַנּוּ״ן כָּל־כָּךְ עַד שֶׁנִּרְאָה כִּשְׁנֵי אוֹתִיּוֹת[158], וְכֵן בְּכָל אִינָךְ. לָכֵן אֲפִלּוּ אִם אֵרַע דְּתִינוֹק קְרָאוֹ כְּהִלְכָתוֹ אֵין יָכוֹל לְתַקְּנוֹ אַחַר־כָּךְ, שֶׁכֵּיוָן שֶׁעֵינֵינוּ רוֹאוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶן צוּרַת אוֹתִיּוֹת אֲחֵרוֹת, אִם־כֵּן כְּשֶׁמְּתַקְּנָם אַחַר־כָּךְ הֲרֵי זֶה כְּתִיבָה מֵחָדָשׁ וְשֶׁלֹּא כְּסִדְרָן. וְהוּא הַדִּין אֲפִלּוּ אִם אֵין לָהֶם צוּרַת אוֹתִיּוֹת אֲחֵרוֹת, רַק שֶׁנִּרְאֶה לְעֵין הַכֹּל שֶׁאֵין לָהּ עִקַּר צוּרָתָהּ, (קכב) כְּגוֹן יוּ״ד שֶׁלֹּא עָשָׂה לָהּ רֶגֶל הַיְמָנִי אוֹ אָלֶ״ף שֶׁחָסֵר לָהּ הַיּוּ״ד הָעֶלְיוֹן וְכָל כְּהַאי גַּוְנָא, אֵין יָכוֹל לְתַקְּנָם אַחַר־כָּךְ. אֲבָל אִם לֹא עָשָׂה לְהַיּוּ״ד רֶגֶל שְׂמָאלִי, אַף דְּאִם יִשָּׁאֵר כָּךְ פָּסוּל, דְּאֵינֶנּוּ יוּ״ד כָּרָאוּי לְפִי דַּעַת רֹב הַפּוֹסְקִים, כִּדְלְקַמָּן בְּסִימָן לו[159], מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן דְּיֵשׁ לָהּ עִקַּר צוּרָתָהּ, דַּאֲפִלּוּ בְּלֹא עֹקֶץ שֵׁם יוּ״ד עָלֶיהָ, לָכֵן יָכוֹל לְתַקְּנָהּ וְאֵין בָּזֶה מִשּׁוּם שֶׁלֹּא כְּסִדְרָן: **(קיט) עַיִ״ן יוּ״ד.** וְהוּא הַדִּין מֵ״ם (קכג) פְּתוּחָה שֶׁכְּתָבוֹ כ׳ ו׳ בְּלִי מְשִׁיכַת הַתָּג שֶׁבֵּינֵיהֶם[160]: **(קכ) אוֹ חֵי״ת שְׁנֵי זַיְנִי״ן.** אֲפִלּוּ אִם עָשָׂה חוּטְרָא עַל גַּבֵּיהֶן, רַק שֶׁאֵין נוֹגְעִים זֶה לָזֶה לְמַעְלָה (קכד) וְנִכָּר לְהֶדְיָא פְּרִידָתָן, הֲרֵי זוֹ הִפְסִידָה עִקַּר צוּרָתָהּ, שֶׁנִּרְאֶה כִּשְׁנֵי זַיְנִי״ן[161]: **(קכא) יוּדִי״ן שֶׁעַל הָאַלְפִי״ן.** וְהוּא הַדִּין אִם הָיָה הֶפְסֵק בְּאֵיזֶה אוֹת בְּאֶמְצָעוֹ [פמ״ג בא״א בפתיחה]: **(קכב) וְתִינוֹק וְכוּ׳.** פֵּרוּשׁ, לָכֵן אֲפִלּוּ אִם פְּרִידָתָן נִכָּר לְהֶדְיָא [דְּהַיְנוּ תֵּכֶף וּמִיָּד כְּשֶׁרָאָה אוֹתָן] יָכוֹל לְתַקְּנָם[162], דַּהֲרֵי לֹא הִפְסִיד עֲדַיִן הָאוֹת עִקַּר צוּרָתָהּ, מִדְּקָרָאָהּ הַתִּינוֹק לְאוֹת [כֵּן כָּתַב הַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר בְּחִדּוּשָׁיו, וּדְלֹא כִּפְרִי־מְגָדִים שֶׁמַּחְמִיר בָּזֶה[163], וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה]:

בֵּאוּר הֲלָכָה

שֶׁכָּתַב שָׁם מַעֲשֶׂה בְּסוֹפֵר אֶחָד שֶׁכָּתַב הִשָּׁמְרוּ הִשָּׁמְרוּ ב׳ פְּעָמִים וּמָחַק וָא״ו רִאשׁוֹנָה וְ״הִשָּׁמֵר״ שֵׁנִי וּמָשַׁךְ הָרֵי״שׁ עַד וָא״ו שְׁנִיָּה, וְהִכְשִׁיר זֶה, עַיֵּן שָׁם. וּלְדַעַת הַפְּרִי־מְגָדִים הַנַּ״ל גַּם לְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כָּךְ. וְכָתַב שָׁם עוֹד, דַּאֲפִלּוּ הָיָה תֵּבָה שְׁנִיָּה תֵּבָה אַחֶרֶת שֶׁאֵינָהּ מֵעִנְיַן תְּפִלִּין כְּלָל וּבָהּ וָא״ו לְבַסּוֹף וְגָרַר כַּנַּ״ל, נַמֵּי כָּשֵׁר, דָּמֵה בְּכָךְ, וְאַף דְּנִפְסַל תְּחִלָּה שֶׁוָּא״ו מְרֻחָק הַרְבֵּה, ״לַאֲבוֹתֶיךָ״ נַמֵּי כָּל זְמַן שֶׁלֹּא תִּקֵּן וּמָשַׁךְ הַבֵּי״ת נִרְאָה כִּשְׁתֵּי תֵבוֹת. וְלִי צָרִיךְ עִיּוּן בָּזֶה, דַּהֲלֹא בָּעִינַן שֶׁיִּכְתֹּב לִשְׁמָן דְּהַיְנוּ לְשֵׁם קְדֻשַּׁת תְּפִלִּין, וּלְעִכּוּבָא הוּא אַף **בְּדִיעֲבַד** וּכְדִלְעֵיל בְּסָעִיף יט, וְאַף אִם תִּמְצֵי לוֹמַר דִּכְוָּן בְּזֶה הַתֵּבָה לִשְׁמָן, מִי יֹאמַר דְּמַהֲנֵי בָּזֶה אַחֲרֵי דְּאֵין הַתֵּבָה הַזּוֹ מֵעִנְיַן תְּפִלִּין כְּלָל, וְצָרִיךְ עִיּוּן:

* **אוֹת אַחַת וְכוּ׳.** רָאִיתִי לְאֵיזֶה אֲנָשִׁים שֶׁפּוֹסְלִין בָּזֶה אִם נִמְצָא הֶפְסֵק דַּקָּה מִן הַדַּקָּה שֶׁאֵינָהּ נִכֶּרֶת עַד שֶׁיִּסְתַּכֵּל בָּהּ הֵיטֵב, וּמְקוֹרָם הוּא מִדִּבְרֵי הַפְּרִי־מְגָדִים בְּאֵשֶׁל־אַבְרָהָם **בְּמָה דְּכָתַב דִּבְכָל זֶה לֹא מַהֲנֵי תִּקּוּן אֲפִלּוּ אִם אֵין נִכָּר פְּרִידָתָן לְהֶדְיָא**, וְעַיֵּן גַּם־כֵּן שָׁם בְּאוֹת לו. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי נִרְאֶה שֶׁמִּדִּינָא אֵין לְהַחְמִיר בָּזֶה, וַאֲבָרֵר זֶה בעזה״י בְּכַמָּה רְאָיוֹת, וְהוּא: א׳ מִדִּבְרֵי הָר״י אַלְכְּסַנְדְּרָנִי שֶׁמְּקוֹר דִּין זֶה נוֹבֵעַ מִמֶּנּוּ, שֶׁזֶּה לְשׁוֹנוֹ בְּבֵית־יוֹסֵף: אִם כָּתַב בִּתְפִלִּין וּמְזוּזוֹת אוֹת אַחַת חֲלוּקָה לִשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, כְּגוֹן צַדִ״י שֶׁכְּתָבָהּ יוּ״ד נוּ״ן וְכוּ׳, וְכֵן כָּתַב הָרֹא״שׁ עַל הֵ״א וְקוּ״ף שֶׁדְּבָקוּ בִּתְפִלִּין שֶׁאֵין לָהֶם תַּקָּנָה בְּתִקּוּן וְכוּ׳. וְעַיֵּן בְּמָגֵן־אַבְרָהָם בְּסָעִיף־קָטָן לו שֶׁכָּתַב דִּבְכָל הָנֵי, אֲפִלּוּ הַתִּינוֹק יָכוֹל לְקָרוֹתוֹ פָּסוּל כֵּיוָן שֶׁנִּרְאָה כִּשְׁנֵי אוֹתִיּוֹת, וְעַיֵּן בִּפְרִי־מְגָדִים שָׁם, וּלְדְבָרָיו מַיְרֵי הָר״י אַלְכְּסַנְדְּרָנִי וְהַמָּגֵן־אַבְרָהָם אַף דְּאֵין נִכָּר לְהֶדְיָא פְּרִידָתָן. וְהִנֵּה מִלְּבַד שֶׁהוּא דֹּחַק גָּדוֹל בְּדִבְרֵי הַמָּגֵן־אַבְרָהָם כְּמוֹ שֶׁאֲבָרֵר לְבַסּוֹף, יִקְשֶׁה קֻשְׁיָא עֲצוּמָה לְפִי זֶה בְּדִבְרֵי הָר״י אַלְכְּסַנְדְּרָנִי, דְּאִם־כֵּן מָה רְאָיָה מַיְתֵי לָזֶה מִקּוּ״ף, דְּהָא עַל־כָּרְחָךְ טַעַם הַקּוּ״ף דְּלֹא מַהֲנֵי תִּקּוּן וּבִשְׁאָר אוֹתִיּוֹת שֶׁאֵינָם נוֹגְעִין שֶׁלֹּא הִפְסִידוּ עִקַּר צוּרָתָן מַהֲנֵי תִּקּוּן, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָר״י אַלְכְּסַנְדְּרָנִי בְּעַצְמוֹ, **עַל־כָּרְחָךְ הַטַּעַם כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַבֵּית־יוֹסֵף מִתְּחִלָּה בְּשֵׁם תְּרוּמַת־הַדֶּשֶׁן, מִשּׁוּם דְּתִקּוּנוֹ הוּא** עַל־יְדֵי מְחִיקָה וְעַל־כֵּן יִתְבַּטֵּל עִקַּר צוּרָתוֹ לְעֵין הַכֹּל, אִם־כֵּן אֵין רְאָיָה מִזֶּה לְצַדִ״י שֶׁכְּתָבָהּ יוּ״ד נוּ״ן וְלֹא הָיְתָה נִכָּר פְּרִידָתוֹ לְהֶדְיָא עַד שֶׁיִּסְתַּכֵּל בָּהֶן הֵיטֵב וְתִינוֹק קְרָאָהּ לְאוֹת. וְאַף דְּיָכוֹל לִדְחוֹק וּלְחַלֵּק דְּשָׁאנֵי צַדִ״י מִיּוּ״ד וְשִׁי״ן שֶׁאֵינָם נוֹגְעִין, מִשּׁוּם דִּבְעֶצֶם הֵם ב׳ אוֹתִיּוֹת אֲחֵרוֹת כָּל זְמַן שֶׁלֹּא חִבְּרָן בְּיַחַד, עַל־כֵּן יִקָּרֵא זֶה כִּשְׁאָר אוֹת שֶׁהִפְסִיד עִקַּר צוּרָתוֹ, עַל־כָּל־פָּנִים אֵין רְאָיָה לָזֶה מִקּוּ״ף, וְכָל־שֶׁכֵּן דְּקַל־וָחֹמֶר לֵיכָּא; אֶלָּא וַדַּאי דְּכַוָּנַת הָר״י אַלְכְּסַנְדְּרָנִי לְפָסְלוֹ הוּא דַּוְקָא כְּשֶׁחִלְּקוֹ עַד שֶׁנִּכָּר וְנִרְאֶה לָעַיִן כִּשְׁנֵי אוֹתִיּוֹת, עַל־כֵּן מַיְתֵי שַׁפִּיר רְאָיָה מִקּוּ״ף, שֶׁבִּשְׁעַת הַכְּתִיבָה לֹא נִדְמָה לְאוֹת אַחֶרֶת עַל־יְדֵי דִּבּוּקוֹ, וְגַם בִּשְׁעַת הַתִּקּוּן שֶׁצָּרִיךְ לְמָחְקוֹ מִתְּחִלָּה עַד שֶׁיִּתְבַּטֵּל צוּרָתוֹ גַּם־כֵּן לֹא תִּדְמֶה עַל־יְדֵי־זֶה לְאוֹת אַחֶרֶת, וַאֲפִלּוּ הָכֵי פָּסוּל לְתַקֵּן, וְכָל־שֶׁכֵּן בְּצַדִ״י שֶׁכָּתַב יוּ״ד נוּ״ן וְהוּא נִרְאֶה לְעֵין הַכֹּל כִּשְׁנֵי אוֹתִיּוֹת, שֶׁבְּוַדַּאי אֵין לָהֶם עֲדַיִן שׁוּם תְּמוּנָה שֶׁל צַדִ״י, שֶׁאֵין יָכוֹל לְחַבְּרָן אַחַר־כָּךְ; וּבָזֶה מַיְרֵי גַּם־כֵּן הַמָּגֵן־אַבְרָהָם שֶׁכָּתַב דְּלֹא מַהֲנֵי קְרִיאַת הַתִּינוֹק בָּזֶה, הַיְנוּ כֵּיוָן שֶׁנִּרְאָה לְעֵין הַכֹּל כִּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, אִם־כֵּן הִפְסִיד הַצַּדִ״י עִקַּר צוּרָתוֹ וַהֲוֵי כְּאָלֶ״ף שֶׁחָסֵר לוֹ יוּ״ד אֶחָד, אֲבָל אִם אֵין נִכָּר פְּרִידָתוֹ עַד שֶׁמִּסְתַּכֵּל בָּהּ הֵיטֵב, מֻתָּר לְתַקְּנָהּ, דַּעֲדַיִן עִקַּר צוּרָתוֹ עָלָיו וְהַתִּינוֹק יִקְרָאֶנּוּ לְאוֹת, **וַהֲוֵי כְּמוֹ יוּ״ד [שֶׁל שִׁי״ן] וְשִׁי״ן שֶׁאֵין נוֹגְעִין דְּמַהֲנֵי שָׁם קְרִיאַת הַתִּינוֹק.** וּבָזֶה מְיֻשָּׁב גַּם־כֵּן לְשׁוֹנוֹ שֶׁכָּתַב ״בְּכָל הָנֵי אֲפִלּוּ תִּינוֹק וְכוּ׳ כֵּיוָן שֶׁנִּרְאָה כִּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת״, וְלֹא כָּתַב כֵּיוָן שֶׁהֵם שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, דִּלְהָוֵי מַשְׁמַע מִשּׁוּם דִּבְעֶצֶם הֵם שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת כָּל זְמַן שֶׁלֹּא חִבְּרָם, כִּסְבָרַת הַפְּרִי־מְגָדִים, אֶלָּא וַדַּאי כֵּיוָן דִּלְעֵין הָרוֹאֶה לֹא נִכָּר לְהֶדְיָא הַפְּרָדָתָהּ עַד שֶׁמִּסְתַּכֵּל בָּהּ הֵיטֵב וְגַם הַתִּינוֹק יִקְרָאֶנָּה לְאוֹת, מִקְרֵי עַל־יְדֵי־זֶה עִקַּר צוּרָתָהּ עָלֶיהָ וְיָכוֹל לְתַקֵּן אוֹתָהּ. גַּם מִלְּשׁוֹן הָרִי״א וְהַשֻּׁלְחָן־עָרוּךְ מַשְׁמָע כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ דְּאַיְרֵי דְּנִכָּר וְנִרְאֶה לָעַיִן הַפְּרָדָתָן, מִדְּכָתְבוּ ״צַדִ״י שֶׁכְּתָבוֹ יוּ״ד נוּ״ן וְכוּ׳״ וְלֹא כָּתְבוּ שֶׁיֵּשׁ הֶפְסֵק בִּמְקוֹם חִבּוּר הַיּוּ״ד לְהַנּוּ״ן. וְגַם בְּסֵפֶר עֹלַת תָּמִיד מַשְׁמָע גַּם־כֵּן דְּמַיְרֵי שֶׁנִּכָּר לְעֵין הַכֹּל כִּשְׁנֵי אוֹתִיּוֹת, עַיֵּן שָׁם. [הג״ה וְדַע עוֹד דְּמָה שֶׁכָּתַב הָרִי״א ״כֵּיוָן שֶׁקֹּדֶם שֶׁנִּתְקְנוּ הָיָה לָהֶם שֵׁם אוֹתָהּ הָאוֹת וְלֹא שֵׁם אַחֵר כֵּיוָן שֶׁקֹּדֶם תַּקָּנָתָן יָנוּקָא דְּלֹא חַכִּים וְלֹא טִפֵּשׁ מָצֵי קָרֵי לְהוּ וְכוּ׳״, טַעַם אֶחָד הוּא, וְ״כֵיוָן״ הַשֵּׁנִי מְבָרֵר לְהָרִאשׁוֹן, דְּמִזֶּה רְאָיָה דַּעֲדַיִן שְׁמָהּ עָלֶיהָ, מָה שֶׁאֵין כֵּן בְּצַדִ״י שֶׁכְּתָבָהּ יוּ״ד נוּ״ן דְּנִכָּר לְהֶדְיָא הַפְּרָדָתָן, בְּוַדַּאי אֵין מָצוּי שֶׁיִּקְרָאֶנָּה הַתִּינוֹק לְצַדִ״י, כֵּיוָן שֶׁנִּרְאָה כִּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת וְנִתְבַּטֵּל עִקַּר צוּרָתָהּ. וּלְאוֹת שֶׁאֱמֶת כִּדְבָרַי אַעְתִּיק לְךָ לְשׁוֹן הַדַּרְכֵי־מֹשֶׁה הָאָרֹךְ שֶׁזֶּה לְשׁוֹנוֹ: וְר״י אַלְכְּסַנְדְּרָנִי כָּתַב: אִם כָּתַב אוֹת אַחַת וְחִלְּקוֹ לְב׳ אוֹתִיּוֹת כְּגוֹן וְכוּ׳, אֲבָל אִם הָיָה הַפֵּרוּד בִּשְׁאָר אוֹתִיּוֹת שֶׁאֵין הַפֵּרוּד מְדַמֶּה אוֹתָן לְאוֹת אַחֶרֶת, כְּגוֹן אוֹת אָלֶ״ף אוֹ תָּי״ו שֶׁלֹּא חִבְּרָן, מֻתָּר לְתַקְּנָן, מֵאַחַר דִּבְלֹא תִּקּוּן תִּינוֹק דְּלֹא חַכִּים וְלֹא טִפֵּשׁ יָכוֹל לְקָרוֹתָן עכ״ל. הִנְּךָ רוֹאֶה דְּעִקַּר הַטַּעַם דְּמַכְשִׁירִין בְּיוּ״ד וְשִׁי״ן שֶׁלֹּא נָגְעוּ הַיְנוּ מִשּׁוּם דְּתִינוֹק יָכוֹל לְקָרוֹתָהּ, מָה שֶׁאֵין כֵּן בְּצַדִ״י שֶׁכְּתָבָהּ יוּ״ד נוּ״ן מִסְתָּמָא לֹא יִהְיֶה יָכוֹל הַתִּינוֹק לְקָרוֹתָהּ, כֵּיוָן שֶׁנִּרְאָה לְעֵין הַכֹּל כִּשְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת; וּמָה שֶׁכָּתַב הַמָּגֵן־אַבְרָהָם בְּכָל הָנֵי ״אֲפִלּוּ תִּינוֹק וְכוּ׳״ הַיְנוּ אֲפִלּוּ אִי אִתְרְמֵי שֶׁאֵיזֶה תִּינוֹק קְרָאָהּ צַדִ״י אֲפִלּוּ הָכֵי פְּסוּלָה, מִשּׁוּם דְּעֵינֵינוּ רוֹאוֹת דְּאֵין צוּרָתָהּ עָלֶיהָ כְּלָל. עַד כָּאן הג״ה]. וְאַף דְּמִדִּבְרֵי הַט״ז בְּסָעִיף־קָטָן כ דִּמְפָרֵשׁ דְּאַיְרֵי בְּלֹא עָשָׂה לוֹ חֲטוֹטֶרֶת, מַשְׁמָע דְּאַיְרֵי הַמְחַבֵּר בְּמָה שֶׁכָּתַב בְּ״חֵי״ת שְׁנֵי זַיְנִי״ן״ **אֲפִלּוּ בְּלֹא נִכָּר לְהֶדְיָא פְּרִידָתָן, דְּדוּמְיָא דְּסֵיפָא דְּמַיְרֵי בְּלֹא נִכָּר לְהֶדְיָא, אַף דְּשָׁם אַיְרֵי בַּחֲטוֹטְרָא לְכָךְ מַהֲנֵי תִּקּוּן וְכָאן בְּלֹא חוֹטְרָא, וּמִסְתָּמָא הוּא הַדִּין בְּכָל הָנֵי דְּקָחָשִׁיב** הַמְחַבֵּר — דִּבְרֵי הַט״ז גּוּפָא מֻקְשִׁים מְאֹד: אֶחָד, דִּלְשׁוֹן הַמְחַבֵּר שֶׁלְּפָנֵינוּ מַשְׁמָע דִּבְרֵישָׁא עִקַּר הַפְּסוּל בְּחֵי״ת הוּא מִשּׁוּם דְּנִכָּר לְהֶדְיָא פְּרִידָתוֹ, מִדְּכָתַב בְּסֵיפָא ״אַף אֵין נִכָּר וְכוּ׳״ מַשְׁמָע דְּמִתְּחִלָּה מַיְרֵי בְּנִכָּר לְהֶדְיָא; וְעוֹד, דְּהַמְעַיֵּן בְּבֵית־יוֹסֵף בְּסוֹף סִימָן לו בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל מ״כ אִם חוּטְרָא וְכוּ׳ בְּסוֹף דְּבָרָיו, יִרְאֶה לְהֶדְיָא דְּפָסוּל אַף בְּיֵשׁ לוֹ חֲטוֹטֶרֶת, וּמִשְׁטְחִיּוּת לְשׁוֹנוֹ שָׁם מַשְׁמָע דַּאֲפִלּוּ תִּינוֹק לֹא הָיָה מַהֲנֵי לָזֶה, דְּאֵין עָלָיו שֵׁם אוֹת כְּלָל מִשּׁוּם דְּנִכָּר לְהֶדְיָא פְּרִידָתוֹ וְנִרְאֶה כִּשְׁנֵי זַיְנִי״ן, וְאִם־כֵּן מִזֶּה גּוּפָא אַדְּרַבָּה גַּם־כֵּן רְאָיָה לִדְבָרֵינוּ דְּמַיְרֵי הַמְחַבֵּר בְּכָל שְׁאָר דְּבָרָיו בְּרֵישָׁא גַּם־כֵּן דַּוְקָא בְּנִכָּר לְהֶדְיָא פְּרִידָתָן, דְּמִשּׁוּם זֶה אִבֵּד הָאוֹת אֶת עִקַּר צוּרָתוֹ וְנִרְאָה כִּשְׁנֵי אוֹתִיּוֹת אֲחֵרוֹת, מָה שֶׁאֵין כֵּן בְּלֹא נִכָּר לְהֶדְיָא פְּרִידָתָן עֲדַיִן שְׁמוֹ עָלָיו; וְזֶהוּ טַעְמוֹ שֶׁל הַיֵּשׁ־אוֹמְרִים שֶׁהֵקֵל בַּחֲטוֹטְרָא דְּחֵי״ת שֶׁלֹּא הָיָה נִכָּר פְּרִידָתָן. וְעוֹד אֶפְשָׁר לוֹמַר לְעִנְיַן דִּינָא, דִּבְאוֹת צַדִ״י וְכָל כְּהַאי גַּוְנָא גַּם הַט״ז מוֹדֶה לְכָל מַה שֶּׁהִכְרַחְנוּ, דִּבְלֹא נִכָּר לְהֶדְיָא פְּרִידָתָן יוּכַל לְתַקֵּן דַּעֲדַיִן שְׁמוֹ עָלָיו, וְרַק בְּחֵי״ת סוֹבֵר הַט״ז כֵּיוָן שֶׁאֵין חֲטוֹטֶרֶת עָלָיו מוֹכָח דְּהוּא ב׳ זַיְנִי״ן, וְלָכֵן אַף שֶׁעֲשָׂאָן בְּקֵרוּב כָּל־כָּךְ שֶׁלֹּא הָיָה נִכָּר לְהֶדְיָא פְּרִידָתָן אִבֵּד אֶת שְׁמוֹ. וְכֵן מַשְׁמַע קְצָת בִּתְרוּמַת־הַדֶּשֶׁן בְּסִימָן מח [הובא בב״י בד״ה כתוב בהגה״מ] שֶׁכָּתַב שָׁם דְּהָא דְּכָתַב הָרֹא״שׁ דְּרֶגֶל הֵ״א וְקוּ״ף הַנּוֹגְעִין לְמַעְלָה בִּתְפִלִּין שֶׁצָּרִיךְ לְכָתְבָן כְּסִדְרָן, אֵין רְאָיָה דִּפְלִיג אַהֲרַ״ם דְּמַכְשִׁיר לְתַקֵּן בְּיוּדִי״ן שֶׁעַל הָאַלְפִי״ן דְּנוֹגְעִין לְגוּף הָאוֹת, דְּשָׁאנֵי הָנֵי דְּאֵין לָהֶם תַּקָּנָה בִּמְחִיקָה לְחוּדָא וְכוּ׳; וְכָתַב עוֹד שָׁם דְּאֶפְשָׁר דְּהָרֹא״שׁ קָאֵי נַמֵּי אַהָא דְּכָתַב בָּתַר הָכֵי דִּצְרִיכִין הַיּוּדִי״ן שֶׁעַל הָאַלְפִי״ן וְהַשִּׁינִי״ן לִהְיוֹת דְּבוּקִין, וְרוֹצֶה לוֹמַר דִּבְהָנֵי נַמֵּי אִי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן בִּתְפִלִּין וּפְלִיג אַהֲרַ״ם, וְכָתַב הַבֵּית־יוֹסֵף

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(קכ) כַּנַּ״ל בְּסָעִיף־קָטָן צה: **(קכא)** עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה: **(קכב)** מָגֵן־אַבְרָהָם: **(קכג)** אֵלִיָּה רַבָּה: **(קכד)** בֵּאַרְנוּ בְּבֵאוּר הֲלָכָה: